

NBSK

2019

Kursplan

Ledelse trinn E

ELS

1. Innledning

Formål og målgruppe

Formålet med kurset er å gi operative ledere i brannvesenet økt forståelse og kompetanse ved ledelse av brannvesenet i innsats. Kurset skal også gi innsikt i ELS for personer som skal bidra som lederstøtte.

Målgruppen for kurset er

- personell i vaktordning som Innsatsleder Brann
- personell i brannvesenet med ledelsesfunksjon eller støttefunksjon under innsats
- personell i Sivilforsvaret med ledelsesfunksjon

Bakgrunnen for kurset

Ved revidering av kursplanene ved Norges Brannskole er valgt å dele «Ledelsesutdanningen i brannvesenet» i 5 trinn (A, B, C, D og E). Prinsippene i ELS skal integreres i trinn A-D, mens trinn E skal være spesialisering av ELS, tilsvarende det selvstendige ELS-kurset som inngikk i tidligere BER-3. Trinn E er en selvstendig modul.

Behovet for et nasjonalt enhetlig ledessystem for å håndtere større, langvarige og/eller komplekse innsatser er godt dokumentert og begrunnet i perioden 2004-2011, og som resulterte i publikasjonen «Veileder om enhetlig ledessystem».

Rammer

- Omfanget av kurset vil være 40 timer
 - 22 timer klasseromsundervisning omgjort til digital læring
 - 2 dager oppmøtebasert undervisning
 - 2 timer avsluttende digital test
- Det blir utstedt kompetansebevis for de som gjennomfører kurset og består den avsluttende prøven

2. Kursdeltageren

Det er en forventning at kursdeltageren på forhånd kjenner til

- opphavet til ELS
- fordelene med å ha en, og bare en, organisasjon for hver innsats med de samme organisatoriske prinsipper hver gang
- betydningen én kommandolinje har for sikkerhet og effektivitet
- ELS-prinsippene
- andre ledelses- og beslutningsstøttemodeller
- at ELS er en funksjonsbasert organisering
- operative oppgaver og endringen i påvirkningsmuligheter over tid

Leseheftet (Liebe, 2020) inneholder forkunnskaper om ELS, og kan sammen med det digitale kurset brukes som innføring i ELS for alle nivå i beredskapsorganisasjonen.

3. Design av læringsmål

Dette hovedavsnittet består av begrepsavklaringer. Vi skiller mellom læringsmål og læringsresultat. Kursplanen består av *læringsmål*ⁱ. Etter kurset vil en kunne vurdere hva hver enkelt deltagers *læringsresultat* er. I dette kurset er læringsmålene delt inn i to dimensjoner; ferdighet og kunnskap. Disse to dimensjonene utgjør til sammen kompetanseⁱⁱ.

Kunnskap dreier seg om innhold og temaer. Ferdigheter dreier seg om hva kursdeltageren skal kunne *gjøre* med kunnskapene – altså hva man skal kunne gjøre med innholdet/temaene. Oppsummert; for å ha kompetanse må man både 1) ha kunnskap og 2) kunne gjøre noen bestemte handlinger (med kunnskapen). Læringsmålene i kursplanen beskriver en ambisjon om hvilken kompetanse kursdeltageren har etter å ha fullført kurset.

Det er et teoretisk skille mellom begrepene ferdighet, kunnskap og kompetanse. I formulering av læringsmålene anvender vi dette teoretiske skillet, men i praktisk arbeid handler kompetanse om å mestre noe, få til noe, løse situasjoner etc.

Kunnskap

Under dette avsnittet snakker vi bare om kunnskap, ikke om ferdigheter.

For å kunne oppnå tilstrekkelig kunnskap om ELS bør man forstå sammenhengen mellom, og forskjellen på, ELS og andre ledelses- og beslutningsstøtteverktøy. Det er også viktig å forstå hvordan en dynamisk og funksjonsbasert organisering fungerer, og hva som skiller ELS fra stabsbegrepet.

Følgende dokumenter og erfaringer har vært grunnlag for utarbeidelse av læringsmåla i kursplanen:

- Veileder om enhetlig ledelsessystem, DSB 2011
- Erfaringer i bruk av ELS siden 2011.

Ferdigheter

Under dette avsnittet snakker vi bare om ferdigheter, ikke om kunnskap.

Ferdighetene er hovedsakelig beskrevet gjennom verb. I kursplanen skiller vi mellom tre typer ferdigheter:

Kognitive ferdigheter

Kognitive ferdigheter dreier seg om verb som beskriver hva kursdeltageren må kunne mestre mentalt (f.eks. analysere, beskrive, gjengi). Denne type ferdigheter må ikke forveksles med kunnskap. Denne typer ferdigheter dreier seg om handlinger en gjør med hodet/intellektuelt. Altså f.eks. at man kan analysere. Vi har da enda ikke sagt noe om hva kursdeltageren skal kunne analysere. Vi har altså enda ikke sagt noe om kunnskapen.

Affektive ferdigheter

Affektive ferdigheter dreier seg om hva kursdeltageren må kunne mestre i forbindelse med utøvelse av verdier, holdninger, samhandling og kommunikasjon (f.eks. vise respekt, ta ansvar, "lytte til" og "se" medarbeidere, "lese medarbeideres kroppsspråk", samarbeide, anerkjenne, inkludere, "gjøre andre gode") Mer overordnede verb for alle disse kan være f.eks. lede og koordinere.

Psykomotoriske ferdigheter

Psykomotoriske ferdigheter dreier seg om verb som beskriver hva kursdeltageren må kunne mestre kroppslig (f.eks. lukte, klatre, knyte)

Disse tre begrepene som skiller ulike typer ferdigheter er teoretiske begreper. I praktisk arbeid vil de i mange sammenhenger antageligvis ikke kunne isoleres. F.eks. når man leder en innsats, så vil den affektive ferdigheten å "lede" være kombinert med kognitive ferdigheter som å «vurdere» og «beslutte». Imidlertid er begrepene likevel anvendelig til å formulere målsetninger for hva man skal lære.

I dette kurset, ELS, er det valgt fire ulike verb for *kognitive ferdigheter* (beslutte, vurdere, identifisere og kjenne til). Det er ikke anvendt verb for *psykomotoriske ferdigheter* i ELS-kurset. Imidlertid er psykomotoriske ferdigheter anvendt i andre kurs, f.eks. "Arbeid i høyden" og "Arbeid i tunell". I ELS-kurset er det derimot anvendt affektive ferdigheter, gjennom to ulike verb (lede og koordinere).

Verbene innenfor de tre ulike typer ferdigheter er inndelt i nivå – der nivå 4 er det mest komplekse. Bruk av ordet "nivå" i denne kursplanen innebærer imidlertid ikke et utgangspunkt for gradering av prestasjon. Derimot innebærer bruk av ordet nivå i denne kursplanen en beskrivelse av hvilken ferdighet det er behov for tilknyttet det aktuelle kunnskapsinnholdet. Det betyr at når det f.eks. i et læringsmål anvendes verbet "identifisere", så er det ikke behov for å kunne "beslutte". Da er det altså i de aktuelle læringsmål tilstrekkelig å kunne "identifisere" for å innfri ambisjonene i kurset - altså godkjent kurs.

Det må vanligvis settes av mer ressurser for å oppnå et læringsmål på nivå 3 enn nivå 1 osv. Eksempelvis vil det være mer ressurskrevende å nå et læringsmål på nivå 3 ("vurdere") enn på nivå 1 ("kjenne til").

Vi skiller altså først mellom kunnskap og ferdighet. Så skiller vi mellom tre ulike typer ferdigheter. Deretter skiller vi mellom ulike nivå innenfor hver type ferdighet. Komplisert? Fatt mot! I tabellene under vil dette fremgå klarere.

Kognitive ferdigheter (verb som beskriver mentale handlinger)

	FERDIGHET	FORKLARING	EKSEMPLER
NIVÅ 1	KJENNE TIL	Kjenner til fenomenet. Dette forutsetter ikke at man selv kan identifisere en situasjon eller et problem.	Innsatslederen har hørt om og kjenner til at det finnes oversikt over relevante faguttrykk, eksempelvis på www.kbt.no
NIVÅ 2	IDENTIFISERE	Kan beskrive en situasjon eller et problem som krever handling, basert på kunnskap eller tidligere erfaring, og ser behov for ytterligere informasjon eller hjelp. Å kunne identifisere forutsetter ikke videre å vurdere hva som skal gjøres.	Innsatsleder identifiserer at den innmeldte syrelekkasjen krever mer kompetanse, utstyr og sikkerhetstiltak enn det første enhet på stedet kan håndtere alene.
NIVÅ 3	VURDERE	Kan sette opp mot hverandre fordeler og ulemper med problemet/oppgaven, ved å argumentere for og imot. Fordeler og ulemper skal kunne presenteres for en beslutningstaker, men det er ikke krav til å selv måtte ta beslutningen.-Vurderingen må baseres på egen identifisering av situasjon eller problem.	Innsatslederen vurderer hvor ledelsen bør etableres for å oppnå effektiv ledelse?
NIVÅ 4	BESLUTTE	Kan beslutte løsning blant flere alternativer. Har reflektert over mulige løsninger, og kan videre gjøre en bedømmelse og deretter fatte en beslutning. Det er ikke tilstrekkelig å bare kunne vurdere.	Innsatsleder beslutter en nedskalering av ledelsen som følge av planlagt redusert innsats det neste døgnet.

Affektive ferdigheter (verb som beskriver samhandling og handling i tråd med verdier)

	FERDIGHET	FORKLARING	EKSEMPLER
NIVÅ 1	SAMARBEIDE MED / BLI LEDET	Den enkelte skal ha rolleforståelse, og være lojal mot kommunikasjonslinjene som følger av organiseringa.	Sektorleder kan ta imot en innsatsordre, og forstår hvilken rolle han/hun har i organisasjonen.
NIVÅ 2	KOORDINERE	Arbeidsoppgaver innenfor de ulike funksjoner iverksettes i henhold til innsatsplanen. Gjennom samhandling i ledelsen skal det opparbeides evne til å håndtere en innsats, og ta forbehold om at ukjente elementer kan oppstå. Å koordinere er ikke å lede på den måten at man ikke tar beslutninger.	Leder for informasjon planlegger pressekonferanse.
NIVÅ 3	LEDE	Lede innsats under tidspress, selv når det er mye på spill. Tar forbehold om feil, eller ukjente elementer som oppstår. Forstår og håndterer usikkerhet som oppstår. Gjenkjenner aktuelt beslutningsgrunnlag, og bestemme beslutningstidspunkt. Å lede innbefatter den affektive ferdigheten å koordinere, og også den kognitive ferdigheten å beslutte	Innsatsleder henter inn lederstøtte, delegerer og iverksetter arbeidet med å håndtere skogbrannen.

Affektive ferdigheter demonstreres av handlinger som indikerer holdninger relatert til oppmerksomhet, bekymring og ansvar – og evne til å lytte og svare i samspill med andre, og evne til å demonstrere holdningsegenskaper eller verdier som er passende til de aktuelle oppgaverⁱⁱ. I arbeidet med denne kursplanen er begrepet anvendt, men er foreløpig kun i støpeskjeen i forhold til utvikling av relevante læringsmål. I skrivende øyeblikk anvendes to "store" verb (lede og koordinere) som en kan tenke seg samler en rekke elementer i affektive ferdigheter.

Psykomotoriske ferdigheterⁱⁱⁱ (verb som beskriver kroppslige handlinger)

I kursplan for ELS er det ikke anvendt verb for psykomotoriske ferdigheter.

4. Læringsmål ELS

Emne: Grunnleggende forståelse

Kursdeltageren skal etter fullført kurs kunne:

#	Ferdighet	Kunnskap	DIG/OPPM.
1	Identifisere	suksesskriteriene i ELS	D
2	Identifisere	sammenhengen mellom ELS og andre ledelses- og beslutningsstøttemodeller	D/O
3	Kjenne til	lover, regler og plikter, herunder bistands-, handlings- og innsatsplikten	D
4	Koordinere	egne ressurser og samarbeidende aktører	D/O
5	Identifisere	hvem som har ansvaret for håndtering av hendelsen, grensesnittet mellom parter og ansvarsoverdragelse	D

Emne: Grunnprinsipper

Kursdeltageren skal etter fullført kurs kunne:

#	Ferdighet	Kunnskap	DIG/OPPM.
6	Identifisere	grunnprinsippene i ELS	D
7	Kjenne til	fagterminologi	D
8	Vurdere	betydningen av konsekvenspotensiell planlegging	D/O
9	Vurdere	hvilke oppgaver som skal utføres av hvert ledelsesnivå og skille mellom de ulike ledelsesfunksjonene	D
10	Vurdere	betydningen kontrollspennet har for utøvelse av ledelse	D/O
11	Vurdere	lederstøtte ut fra kompleksitet, omfang og varighet av hendelse	D/O
12	Beslutte	opp- og nedskalering av organisasjonen (dynamisk organisering)	D
13	Lede	opp- og nedskalering av organisasjonen (dynamisk organisering)	O
14	Beslutte	overføring av kommando (ansvar og myndighet)	D
15	Lede	overføring av kommando (ansvar og myndighet)	O

Emne: Funksjonene

Kursdeltageren skal etter fullført kurs kunne:

#	Ferdighet	Kunnskap	DIG/OPPM.
16	Identifisere	hvilken funksjon som ivaretar de ulike oppgaver og ansvar	D
17	Beslutte	en innsatsplan	D
18	Koordinere	drift av innsatsorganisering etter ELS-prinsippene	O

5. Vurderingsform og kompetansebevis

Kurset vurderes som "bestått" eller "ikke bestått", med bakgrunn i en helhetsvurdering av den digitale og praktiske opplæringen kursdeltageren har gjennomgått. Ved "bestått" har kursdeltager vært gjennom og bestått samtlige læringsmål i kursplanen.

Etter den praktiske opplæringen avsluttes kurset med en digital test.

Praktisk opplæring organiseres som øvelser, enten bordøvelser eller fullskala øvelser. Instruktørene i fellesskap tar en vurdering av kursdeltageren og godkjenner for avsluttende test.

Under vurderingen av den praktiske opplæringen vil følgende bli vektlagt i tillegg til oppnåelse av læringsutbyttene:

- Kursdeltageren møter forberedt
- Overholder tidsfrister
- Deltar aktivt i øvelsen
- Opptrer med respekt ovenfor andre

Når kurset er fullført og bestått, utstedes kompetansebevis for "ELS". Kompetansebeviset er en dokumentasjon som viser at innehaveren har gjennomgått opplæring og har kompetansen som er beskrevet i kursplanen.

Det vil ikke være krav til årlige øvelser, men det anbefales at kompetansen jevnlig blir repetert og vedlikeholdt.

ⁱ I studieplan 2-årig fagskole for Brann, redning samfunnssikkerhet anvendes begrepet læringsutbyttebeskrivelse, i henhold til krav fra NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanninga, som er et forvaltningsorgan under Kunnskapsdepartementet). Kursplanen er ikke bundet opp av krav fra NOKUT, og vi finner det mer hensiktsmessig i denne sammenheng å anvende begrepet læringsmål. For øvrig har bruken av begrepet læringsutbyttebeskrivelse høstet kritiske spørsmål, f.eks. i Opdal, P. (2018). *Om pedagogiske intensjoner. En teoretisk og empirisk studie ved bruk av pedagogisk-filosofiske og kvalitative metoder*. (Doktorgradsavhandling, UiT Norges arktiske universitet). Tromsø: UiT Norges arktiske universitet.

ⁱⁱ I dette kurset skilles det mellom begrepene kognitive ferdigheter, affektive ferdigheter og psykomotoriske ferdigheter med henvisning til Blooms taksonomi; Bloom, B.S. (Ed.). (1956). *Taxonomy of educational objectives. The classification of educational goals. Handbook 1: Cognitive domain*. New York: Longman, side 38. Som utgangspunkt for formulering av læringsmål til denne kursplanen benyttes Blooms ligning: Arts or skills + knowledge = abilities. Oversatt til norsk: ferdigheter + kunnskap = kompetanse. Dette utgjør dermed de to dimensjonene i læringsmål; ferdighet og kunnskap.

ⁱⁱⁱ Forståelsen av hva psykomotoriske ferdigheter er, er tolket ut fra Simpson, E.J. (1966). *The Classification of Educational Objectives, Psychomotor Domain. Report Resumes*. Urbana: University of Illinois. Hentet 19/11/13 <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED010368.pdf>